

คู่มือ

สิทธิประชาชน

ในการปฏิบัติราชการทางปกครอง

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติ
ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการ
และรัฐบาลทุกรัฐบาลที่ผ่านมา ซึ่งรัฐบาลนี้ก็ตระหนักดีและประสงค์ให้พระราชบัญญัติ
ทั้งสองฉบับนี้เป็นแกนสำคัญอันหนึ่งในการ “ปฏิรูประบบราชการ” อันเป็นปณิธานที่มั่ง
มันของรัฐบาล และจะพยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้เกิดผล
ทางปฏิบัติอย่างเต็มที่และจริงจัง ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติราชการของไทยเป็นระบบแห่ง
การให้บริการแก่พี่น้องประชาชนอย่างแท้จริง

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ
นายกรัฐมนตรี

การปฏิบัติราชการ โดยความเป็นธรรม โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีความเป็นกลาง โดยกระบวนการที่เปิดเผย และโดยความรวดเร็วตามสภาพแห่งเรื่อง เป็นวัตถุประสงค์ที่รัฐบาลมุ่งหมายให้เกิดขึ้นในการบริหารราชการแผ่นดิน พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 เป็นกฎหมายที่จะช่วยให้บรรล่วัตถุประสงค์ดังกล่าวอันเป็นมิติใหม่ในระบบราชการไทย และรัฐบาลจะคอยติดตามดูแล โดยใกล้ชิดให้การปฏิบัติราชการเป็นไปตามวัตถุประสงค์นี้

นายโกสิน พลงกุล

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

ประธานคณะกรรมการว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนของหน่วยงานของรัฐ

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 และพระราชบัญญัติ
ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 เป็นผลงานที่สำนักงานคณะกรรมการ
กฤษฎีกาได้ร่วมกับนักวิชาการด้านกฎหมายมหาชนจัดทำขึ้นจนสำเร็จล่วงมาเป็นกฎหมาย
ในขณะนี้ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาหลักกฎหมายปกครองและทำให้การปฏิบัติราชการของไทย
เป็นไปเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง อันสอดคล้องกับหลัก “การพัฒนาประชาธิปไตย” ตาม
ความมุ่งหมายของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)
ในการนี้ นายชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์ รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เรียบเรียง
“คู่มือสิทธิประชาชนในการปฏิบัติราชการทางปกครอง” เพื่อสรุปสาระสำคัญใน
พระราชบัญญัติสองฉบับดังกล่าว ซึ่งแม้ว่าความเห็นทั้งหมดในหนังสือนี้เป็นทัศนะ
ส่วนตัวของผู้เขียนและไม่ผูกพันสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาก็ตาม แต่สำนักงาน
คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ จึงได้จัดพิมพ์หนังสือนี้ขึ้นเพื่อเผยแพร่
ให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบสิทธิใหม่ๆ ในกฎหมายปกครอง โดยหวังอย่างยิ่งว่าสิทธิ
ของประชาชนในทางปกครองต่อไปในอนาคตจะได้รับการคุ้มครองที่ดียิ่งๆ ขึ้นไป

นายอักษราทร จุฬารัตน
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

คู่มือสิทธิประชาชน ในการปฏิบัติราชการทางปกครอง

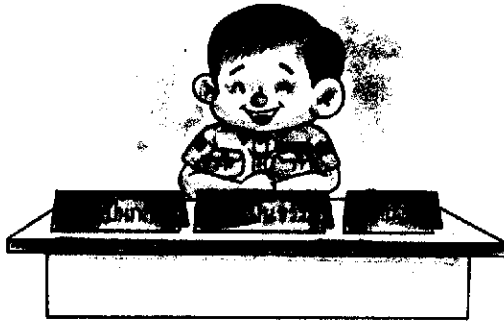
สารบัญ

	หน้า
สิทธิประชาชนตามพระราชบัญญัติ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539	1
1. เป้าหมายและหลักการ	1
2. การยื่นคำขอ (คำร้อง) ต่อเจ้าหน้าที่	2
3. การตั้งตัวแทน	4
4. สิทธิของเอกชนในการพิจารณาของเจ้าหน้าที่	5
4.1 สิทธิได้รับการพิจารณาจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งมี “ความเป็นกลาง”	5
4.2 สิทธิได้รับการแจ้งจากเจ้าหน้าที่ในกรณีคำสั่งใด จะมีผลกระทบต่อตน	6
4.3 สิทธิมีที่ปรึกษาหรือผู้ทำการแทน	6
4.4 สิทธิได้รับคำแนะนำและได้รับแจ้งสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่	6
4.5 สิทธิได้รับการพิจารณาโดยสมบูรณ์	6
4.6 สิทธิได้ตรวจดูเอกสารของเจ้าหน้าที่	7
4.7 สิทธิโต้แย้งแสดงพยานหลักฐาน	7
4.8 สิทธิได้รับการพิจารณาโดยเร็ว	7
4.9 สิทธิได้ทราบเหตุผลของคำสั่ง	7
4.10 สิทธิได้รับแจ้งวิธีการอุทธรณ์โต้แย้ง	7
5. คำสั่งมีผลต่อเอกชนนับแต่ได้รับแจ้ง	8
6. การอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่ง	9
7. การขอให้พิจารณาใหม่	11
8. การเพิกถอนคำสั่งโดยเจ้าหน้าที่	12
9. การบังคับให้เป็นไปตามคำสั่ง	13
สิทธิประชาชนตามพระราชบัญญัติ ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539	14
1. ความเบื้องต้น	14
2. การยื่นคำร้องต่อหน่วยงานของรัฐให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน	15

สิทธิประชาชนตามพระราชบัญญัติ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

1. เป้าหมายและหลักการ

การพิจารณาของเจ้าหน้าที่ไทยมีหลักการดังนี้

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เป็นกฎหมายกลางที่จะใช้คู่กันไปกับกฎหมายต่าง ๆ ที่ให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการกับเอกชน โดยพระราชบัญญัตินี้จะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติในการใช้อำนาจดังกล่าว เพื่อให้มั่นใจได้ว่าเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการต่างๆ ด้วยความเป็นธรรม ปราศจากความลำเอียงและถูกต้องตามกฎหมาย อันจะทำให้การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่เกิดเป็นผลดีแก่ประโยชน์ส่วนรวมและประโยชน์ต่าง ๆ ของเอกชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามมติใหม่ของการปฏิบัติราชการตามหลักการที่รัฐเป็นของประชาชนและราชการต้องเป็นไปเพื่อประชาชน ผลจากการนี้จะทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับการคุ้มครองและการปฏิบัติราชการจะมีประสิทธิภาพ

ในระยะแรกนี้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 จะครอบคลุมเฉพาะเรื่อง “การออกคำสั่งทางปกครอง” อันได้แก่ คำสั่งอนุญาต อนุมัติ วินิจฉัยอุทธรณ์ ฯลฯ บรรดาที่เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายสั่งการกับเอกชน แต่ต่อไปในอนาคตคงมีการปรับปรุงขยายให้ครอบคลุมกิจการอื่น ๆ ของเจ้าหน้าที่ต่อไป

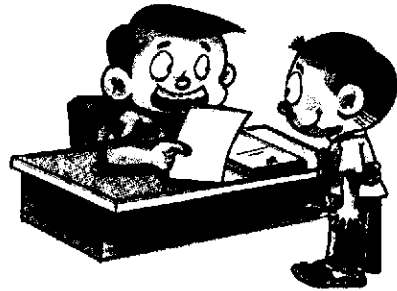
นอกจากนั้น พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ยังได้กำหนดวิธีการแก้ไขเยียวยาความบกพร่องอันเกิดจากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้ด้วย ทำให้เอกชนมีสิทธิอุทธรณ์หรือร้องขอให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการพิจารณาทบทวน เพื่อให้การดำเนินการได้รับการแก้ไขให้ถูกต้องต่อไปได้

การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ ให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ทับเป็นการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ทุกคนปฏิบัติตามให้สมกับการเป็นเจ้าหน้าที่ที่ดี ที่ทำงานโดยใช้อำนาจที่ประชาชนมอบหมายให้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชน (โน้มหน้าและสร้างทัศนคติใหม่แก่เจ้าหน้าที่) เจ้าหน้าที่ที่จะเป็นผู้ปฏิบัติงานเพื่อประชาชน มิใช่ผู้ปกครองหรือฝ่ายตรงข้ามกับประชาชน เจ้าหน้าที่ผู้ใดมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักการดังกล่าวประชาชนก็มีสิทธิขอให้แก้ไขเยียวยาให้ปฏิบัติใหม่ให้ถูกต้องได้

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ก็เป็นเลขเช่นกฎหมายต่างๆกล่าวคือ มิใช่มีกฎหมายฉบับนี้แล้วราชการไทยจะดีพร้อมตามกฎหมายในทุกกรณีโดยทันที เพราะเจ้าหน้าที่ผู้ไม่รู้กฎหมายก็มี หรือรู้แต่จงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมายก็ย่อมมีได้แต่ในอนาคตพระราชบัญญัตินี้จะเป็นฐานซึ่งนำให้การปฏิบัติราชการของฝ่ายปกครองเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแน่นอน

2. การยื่นคำขอ (คำร้อง) ต่อเจ้าหน้าที่ สอบถามได้เจ้าหน้าที่ต้องแนะนำ

บุคคลธรรมดา คณะบุคคล (กลุ่มคน) หรือนิติบุคคลซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ของตนเกี่ยวข้องกับพฤติการณ์ของเจ้าหน้าที่ย่อมมีสิทธิยื่นคำขอต่อเจ้าหน้าที่ได้เสมอ เพื่อให้เจ้าหน้าที่พิจารณาดำเนินการตามแนวคำร้องหรือคำขอของตน เช่น

ขออนุญาตให้ตนสามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้หรือขอคัดค้านการขออนุญาตของบุคคลอื่นที่กระทบถึงสิทธิหรือประโยชน์ของตน หรือโต้แย้งเจ้าหน้าที่ในขณะที่เจ้าหน้าที่กำลังพิจารณาออกคำสั่งบางประการ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยขึ้นอยู่กับว่าสิทธิหรือประโยชน์ของตนถูกกระทบกระเทือนหรืออาจถูกกระทบกระเทือนโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้หรือไม่ (มาตรา 21)

ในการยื่นคำขอต่อเจ้าหน้าที่เอกชนควรตรวจสอบกรณีดังต่อไปนี้ด้วย

1. คนมีความสามารถกระทำการในเรื่องนั้นหรือไม่ (มาตรา 22) เช่นเป็นผู้บรรลุนิติภาวะหรือมีกฎหมายหรือมีประกาศของนายกรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย กำหนดให้มีความสามารถกระทำการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดได้

2. ในการยื่นคำขอ เอกชนจะมอบฉันทะให้บุคคลใดที่บรรลุนิติภาวะเป็นคนทำแทนได้(มาตรา 24)เว้นแต่กฎหมายในเรื่องนั้นจะบัญญัติขัดแย้งให้ต้องไปยื่นด้วยตนเองเท่านั้น

3. ในการยื่นคำขอควรพิจารณากฎหมายที่ตนเกี่ยวข้องก่อนว่ากำหนดวิธีการและเงื่อนไขใดไว้หรือไม่ และปฏิบัติตามนั้น แต่ในกรณีไม่มีกฎหมายใดกำหนดไว้โดยเฉพาะ คำร้องหรือคำขอควรมีรายละเอียดให้เข้าใจความต้องการได้ และแจ้งชื่อที่อยู่ของตน พร้อมลงลายมือชื่อของตนด้วย อนึ่งคำขอที่ยื่นไปได้ทำโดยถูกต้องแล้วหรือไม่เอกชนอาจสอบถามเจ้าหน้าที่ได้ เพราะเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ต้องแนะนำเอกชนอยู่แล้วถ้าเห็นว่าคำขอนั้นบกพร่อง(มาตรา 27 วรรคสอง)

4. หากไม่ทราบวิธีการยื่นคำขอและสิ่งที่จะต้องกระทำหลังจากยื่นคำขอ ให้สอบถามเจ้าหน้าที่ด้วยวาจาหรือหนังสือก็ได้ แต่ในกรณีต้องการหลีกเลี่ยงปัญหาควรมีหนังสือจะทำให้ติดตามเรื่องได้ ในการนี้เจ้าหน้าที่ มีหน้าที่ต้องแจ้งกระบวนการที่ต้องกระทำให้เอกชนทราบตามที่จำเป็นต้องทราบเพื่อดำเนินการได้โดยถูกต้อง (มาตรา 27)

5. ถ้าคำขอที่ยื่นมีเอกสารภาษาต่างประเทศอยู่ด้วย เอกชนจะต้องจัดทำคำแปลเป็นภาษาไทยให้พร้อมด้วย การจัดทำคำแปลในภายหลังจะทำให้เสียประโยชน์ เพราะกฎหมายให้ถือว่าได้ยื่นคำขอในวันที่เจ้าหน้าที่ได้รับคำแปล (มาตรา 26) อนึ่ง คำแปลนั้นจะต้องมีการรับรองความถูกต้องของคำแปลโดยคนไทยที่จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีในหลักสูตรที่ใช้ภาษาต่างประเทศนั้นในการเรียนการสอน หรือโดยอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาที่สอนภาษานั้น หรือสถานทูตหรือสถานกงสุลของประเทศที่ใช้ภาษานั้นที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย หรือสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ

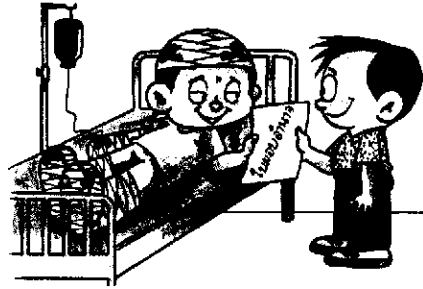
6. ในกรณีเอกชนยื่นคำขอในเรื่องเดียวกันเกิน 50 คน หรือลงชื่อไม่เกิน 50 คน โดยระบุให้บุคคลใดเป็นตัวแทนร่วมของตน หรือเจ้าหน้าที่ได้แต่งตั้งตัวแทนร่วมให้โดยความเห็นชอบของผู้ยื่นคำขอฝ่ายข้างมาก ตัวแทนร่วมดังกล่าวย่อมมีอำนาจดำเนินการต่างๆ ตามคำขอแทนได้โดยตลอด แต่เอกชนคนใดหากไม่พอใจอาจมีหนังสือแจ้งเจ้าหน้าที่ให้มีตัวแทนร่วมดำเนินการแทนตนก็ได้ โดยดำเนินการต่างๆ ต่อไปด้วยตนเอง (มาตรา 25)

3. การตั้งตัวแทน

ตั้งตัวแทนอำห่วยความสละตวมและมีผู้รู้ช่วยป้องกันสิทธิ

ในการดำเนินการต่างๆเกี่ยวกับการทำคำสั่งของเจ้าหน้าที่นั้น เอกชนผู้เกี่ยวข้องอาจตั้งตัวแทนให้ดำเนินการใดๆแทนตนได้เสมอไม่ว่าจะเป็นการให้มายื่นคำขอหรือให้มายื่นแจ้งหรือในกรณีใด ๆ ก็ได้ การตั้งตัวแทนถือเป็นสิทธิอย่างหนึ่งของเอกชน เพราะบางครั้งเอกชนบางคนอาจไม่สะดวกที่จะมาดำเนินการเองหรือไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องข้อดีพอ อย่างไรก็ตาม กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์บางอย่างในการตั้งตัวแทนหรือคุ้มครองประโยชน์ของเอกชน คือ

1. การตั้งตัวแทนต้องทำเป็นหนังสือ (มาตรา 24)
2. ผู้เป็นตัวแทนจะต้องเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ (มาตรา 24)
3. ในการมีตัวแทนมาช่วยเอกชนในการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ การกระทำของตัวแทนย่อมผูกพันเอกชนที่เป็นตัวการ เว้นแต่ตัวการจะได้แย้งหรือคัดค้านการกระทำของตัวแทนตั้งแต่ขณะนั้น (มาตรา 23)
4. การดำเนินการต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ต้องติดต่อกับตัวแทน ถ้าเรื่องใดประสงค์ให้ตัวการทำเอง เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้ตัวแทนทราบด้วย (มาตรา 24) เพื่อที่ทั้งสองฝ่ายจะได้ทราบความเป็นจริง
5. หากปรากฏต่อเจ้าหน้าที่ว่าตัวแทนคนใดไม่ทราบข้อเท็จจริงเพียงพอหรือมีเหตุไม่ควรไว้วางใจในความสามารถของตัวแทน เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้เอกชนผู้ตั้งตัวแทนทราบ (มาตรา 24 วรรคสอง) ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของเอกชนในการพิจารณาของเจ้าหน้าที่
6. เอกชนทั้งหลายจะตั้งตัวแทนร่วมกันก็ได้ ความสัมพันธ์ย่อมเป็นไปตามหลักปกติในกฎหมายเรื่องตัวการตัวแทน
7. ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ถือว่าไม่มีตัวแทนร่วมเป็นผู้ดำเนินการแทน เพราะมีเอกชนลงชื่อในคำขอเรื่องเดียวกันเกิน 50 คน หรือยื่นคำขอในเรื่องเดียวกันเกิน 50 คน ถ้าเอกชนคนใดไม่พอใจการดำเนินการของตัวแทนร่วมและประสงค์จะดำเนินการเองก็ได้ แต่ต้องมีหนังสือแจ้งความประสงค์ให้เจ้าหน้าที่ทราบ (มาตรา 25)

8. การตั้งตัวแทนในการพิจารณาของเจ้าหน้าที่นั้น มีหลักการเฉพาะ โดยความเป็นตัวแทนไม่สิ้นสุดลงเพราะความตายของผู้แต่งตั้ง หรือการที่ความสามารถของผู้แต่งตั้งเปลี่ยนแปลงไป เช่น กลายเป็นคนไร้ความสามารถหรือต้องพ้นจากตำแหน่งกรรมการผู้จัดการของนิติบุคคล ตัวแทนยังคงมีอำนาจดำเนินการต่าง ๆ ต่อมาได้ เว้นแต่ผู้สืบสิทธิต่อ ไปจากผู้แต่งตั้งจะถอนการเป็นตัวแทนต่อมาเท่านั้น (มาตรา 24 วรรคสาม)

4. สิทธิของเอกชนในการพิจารณาของเจ้าหน้าที่

กฎหมายกำหนดให้เอกชนมีสิทธิต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (แต่บางกรณีจะมีบทยกเว้นเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ)

4.1 สิทธิได้รับการพิจารณาจากเจ้าหน้าที่ซึ่งมี “ความเป็นกลาง” ถ้าเอกชนผู้เกี่ยวข้องเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้ใดไม่มีความเป็นกลางก็อาจคัดค้านขอมิให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นเป็นผู้พิจารณาดำเนินการ และให้เปลี่ยนตัวเจ้าหน้าที่ได้แต่การขอมิให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นเป็นผู้ดำเนินการต้องกระทำก่อนมีคำสั่งออกมา

การคัดค้านความไม่เป็นกลางของเจ้าหน้าที่อาจดำเนินการได้ 2 กรณี

ก. เป็นผู้มีความใกล้ชิดกับเอกชนผู้ยื่นคำขออนุญาตไม่น่าไว้วางใจในความเป็นกลาง เช่น เป็นคู่สมรส ญาติ เจ้าหน้าที่ ลูกหนี้ (มาตรา 13)

ข. เป็นผู้ซึ่งมีเหตุอื่นใดอันทำให้เห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นจะพิจารณาดำเนินการ โดยไม่เป็นกลาง (มาตรา 16)

4.2 สิทธิได้รับการแจ้งจากเจ้าหน้าที่ในกรณีคำสั่งใดจะมีผลกระทบต่อตน หากการมีคำสั่งใดของเจ้าหน้าที่จะมีผลกระทบต่อสิทธิของเอกชนคนใด เอกชนจะต้องได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่เสมอ ทั้งนี้ ไม่ว่าการพิจารณาทำคำสั่งนั้นจะเริ่มโดยเจ้าหน้าที่หรือโดยการมีคำขอของเอกชนคนอื่น (มาตรา 30 วรรคหนึ่ง) เพื่อให้ผู้ที่สิทธิของตนอาจได้รับผลกระทบมีโอกาสได้ทราบเพื่อจะได้ป้องกันสิทธิของตนโดยแจ้งรายละเอียดของข้อเท็จจริงให้เจ้าหน้าที่ทราบก่อนที่จะมีคำสั่งในเรื่องนั้น หากเจ้าหน้าที่ไม่ได้แจ้งให้ทราบทำให้เอกชนคนนั้นมิได้เข้ามาเป็นคู่กรณีตั้งแต่ต้น เอกชนคนนั้นก็อาจขอให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการใหม่ได้ (มาตรา 54(2))

4.3 สิทธิที่มีที่ปรึกษาหรือผู้ทำการแทน (มาตรา 23) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในการทำคำสั่งใด ๆ เอกชนที่เกี่ยวข้องอาจไม่มีเวลาหรืออาจไม่มีความรู้ในรายละเอียดอันเป็นเรื่องทางเทคนิค กฎหมายจึงให้เอกชนมีสิทธินำบุคคลใดมาพร้อมกับตนในการไปพบเจ้าหน้าที่ได้ เพื่อให้คำแนะนำหรือช่วยคนชี้แจงเจ้าหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นทนายความ วิศวกร เกษษกร หรือผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพใด ๆ โดยสิทธินี้เอกชนจึงสามารถหาที่ปรึกษามาช่วยเหลือได้แต่เพียงระวางผู้ที่มีความรู้แท้จริงจะได้อธิบายหรือชี้แจงไม่ผิดพลาด เพราะคำชี้แจงใด ๆ ของที่ปรึกษานั้นกฎหมายถือว่าเป็นของเอกชนนั่นเอง เว้นแต่จะคัดค้านหรือปฏิเสธตั้งแต่ในขณะนั้น

4.4 สิทธิได้รับคำแนะนำและได้รับแจ้งสิทธิหน้าที่ต่างๆในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ เอกชนอาจมาติดต่อกับเจ้าหน้าที่ได้ทั้งในฐานะเป็นผู้ยื่นคำขออนุญาตหรือขอให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติภารกิจใด ๆ หรือมายื่นคัดค้านคำขอของบุคคลอื่นก็ได้ โดยที่ขั้นตอนในการปฏิบัติต่างๆของเจ้าหน้าที่มีมากมายเกินที่เอกชนจะทราบได้ กฎหมายจึงให้เจ้าหน้าที่มีหน้าที่ต้องแจ้งสิทธิหน้าที่ต่างๆในกระบวนการพิจารณาให้เอกชนทราบ และหากคำขอหรือคำแนะนำมีข้อบกพร่อง อันเกิดจากความไม่รู้ เจ้าหน้าที่ก็ต้องแนะนำให้เอกชนทราบเพื่อแก้ไข (มาตรา 27)

4.5 สิทธิได้รับการพิจารณาโดยสมบูรณ์ เจ้าหน้าที่เป็นผู้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อประชาชน เจ้าหน้าที่จึงต้องปฏิบัติต่อประชาชนโดยชอบด้วยกฎหมาย ด้วยเหตุนี้เจ้าหน้าที่จึงเป็นพวกของประชาชน มิใช่ฝ่ายตรงข้ามหรือปรปักษ์ของประชาชน ดังนั้นในการดำเนินการต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ก็ต้องหยิบยกประเด็นต่าง ๆ ขึ้นมาพิจารณาทั้งหมด ทั้งสิ่งที่เป็นคุณและเป็นโทษต่อเอกชน โดยไม่ผูกมัดแต่ในคำขอหรือพยานหลักฐานที่เอกชนนำมาแสดง (มาตรา 28) แต่เจ้าหน้าที่ต้องแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ทุกวิถี

ทางตามความจำเป็น (มาตรา 29) เพื่อให้ผลการพิจารณาของตนชอบด้วยกฎหมาย และเกิดผลดีต่อประโยชน์ของเอกชนและประโยชน์ของมหาชน

4.6 สิทธิได้ตรวจดูเอกสารของเจ้าหน้าที่ เมื่อการปฏิบัติราชการเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน กรณีจึงไม่มีเหตุที่จะปกปิดสิ่งที่อยู่ในระหว่างการพิจารณา เว้นแต่กรณีของความลับเท่านั้น กฎหมายจึงกำหนดให้เอกชนอาจขอตรวจดูเอกสารพยานหลักฐานในการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ได้ตามความจำเป็นที่ต้องรู้เพื่อการโต้แย้งป้องกันสิทธิของตนต่อไป (มาตรา 31) แต่การตรวจดูย่อมไม่รวมถึงความเห็นภายในของเจ้าหน้าที่ หรือร่างคำวินิจฉัยหรือความลับ (มาตรา 32) ส่วนสิ่งใดจะเป็นความลับต้องอยู่ที่สภาพของสิ่งนั้น มิใช่อ้างให้เป็นความลับได้เสมอไป สิ่งใดที่การเปิดเผยไม่เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ของเอกชนคนอื่น โดยไม่ครบแล้ว ย่อมไม่อาจถือเป็นความลับได้

4.7 สิทธิโต้แย้งแสดงพยานหลักฐาน ในกรณีที่เอกชนประสงค์จะโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานใด เจ้าหน้าที่จะต้องให้ออกาสที่เพียงพอแก่เอกชน (มาตรา 30) เว้นแต่เป็นกรณีรีบด่วนหรือมีเหตุจำเป็นอื่นเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะ

4.8 สิทธิได้รับการพิจารณาโดยเร็ว โดยกฎหมายกำหนดให้คณะรัฐมนตรีวางระเบียบให้เจ้าหน้าที่กำหนดเวลาสำหรับการพิจารณาตามความเหมาะสม (มาตรา 33) เพื่อให้เรื่องเป็นไปโดยรวดเร็วไม่ล่าช้าจนเสียแก่ราชการ

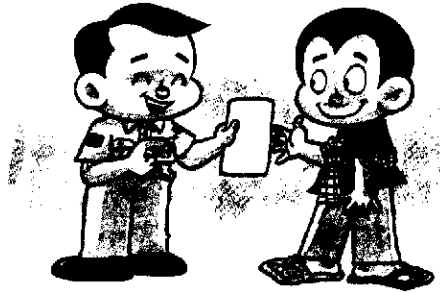
4.9 สิทธิได้ทราบเหตุผลของคำสั่ง ในการมีคำสั่งเป็นหนังสือ เอกชนอาจขอทราบเหตุผลของคำสั่งนั้นได้ (มาตรา 37) ซึ่งเหตุผลนี้จะเป็นประโยชน์ทำให้ทราบได้ว่าเจ้าหน้าที่ได้พิจารณาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายและได้ใช้ดุลพินิจโดยเหมาะสมหรือไม่ หากไม่เห็นด้วยในส่วนใดก็สามารถจะโต้แย้งได้โดยถูกต้อง และต่อไปจะมีคำสั่งบางประเภทที่จะต้องระบุเหตุผลไว้ในคำสั่งนั่นเอง โดยจะให้เหตุผลในภายหลังไม่ได้อีกต่อไป ทั้งนี้ตามที่จะมีประกาศกำหนดโดยนายกรัฐมนตรี

4.10 สิทธิได้รับแจ้งวิธีการอุทธรณ์โต้แย้ง คำสั่งที่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนการอุทธรณ์หรือโต้แย้งไว้โดยแจ้งชัดนั้น เจ้าหน้าที่จะต้องระบุการยื่นอุทธรณ์และระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์ไว้ในคำสั่งเพื่อให้เอกชนผู้รับคำสั่งได้ทราบด้วย (มาตรา 40) ทั้งนี้เพราะกฎหมายต่าง ๆ มีมากมายเกินกว่าเอกชนจะทราบได้หมด แต่เจ้าหน้าที่ในเรื่องนั้นจะคุ้นเคยกับกฎหมายนั้นคืออยู่แล้วว่าขั้นตอนต่าง ๆ เป็นอย่างไร การกำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งขั้นตอนการอุทธรณ์โต้แย้งให้ทราบจึงเป็นหลักที่เหมาะสม

5. คำสั่งมีผลต่อเอกชนนับแต่ได้รับแจ้ง

คำสั่งที่เจ้าหน้าที่จัดทำจะมีผลต่อเอกชนตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้ง (มาตรา 42) ซึ่งเอกชนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งตั้งแต่นั้นเป็นต้นไป “การได้รับแจ้ง” เป็นคำเทคนิคโดยมีความหมายแตกต่างกันไปตามสถานการณ์

คำสั่งมีผลต่อเอกชนนับแต่ได้รับแจ้ง

1. คำสั่งที่แสดงความหมายโดยทางเสียง แสง หรือสัญญาณอื่นที่มนุษย์รับรู้ได้ย่อมมีผลเมื่อได้แจ้ง (มาตรา 68 วรรคสอง)

2. คำสั่งเป็นวาจากรณีเป็นไปตามธรรมชาติโดยมีผลทันทีที่แจ้งด้วยวาจา

3. คำสั่งเป็นหนังสือ อาจแยกการได้รับแจ้งออกดังนี้

(1) ส่งให้แก่ผู้รับแจ้งโดยตรง จะมีผลทันทีที่ส่งให้แม้จะไปเปิดอ่านภายหลัง (มาตรา 69 วรรคสอง)

(2) ส่งไปยังภูมิลำเนาของผู้รับแจ้งจะมีผลทันทีที่ส่งถึงภูมิลำเนา (สถานที่อยู่ประจำตามปกติ) แม้ว่าจะได้เปิดอ่านในวันหลังก็ตาม (มาตรา 69 วรรคสอง) แต่การส่งไปยังภูมิลำเนาอาจกระทำได้หลายวิธี

ก. นำไปส่ง ณ สถานที่โดยส่งแก่ผู้บรรลุนิติภาวะคนใดที่อยู่ในสถาน ที่นั้นหรือจะวางหรือปิดไว้ที่สถานที่โดยมีเจ้าพนักงานเป็นพยานก็ได้ (มาตรา 70)

ข. ส่งทางไปรษณีย์ตอบรับ (มาตรา 71)

ค. ส่งทางโทรสาร (มาตรา 74) แต่ต้องส่งคำสั่งตัวจริงตามไปภายหลัง โดยเร็ว

(3) ประกาศ ณ ที่ทำการของเจ้าหน้าที่และที่ว่าการอำเภอ โดยจะใช้ได้ในกรณี เกี่ยวข้องกับผู้รับคำสั่งเกิน 50 คนขึ้นไป และเจ้าหน้าที่ได้แจ้งให้ทุกคนทราบมาก่อนแล้ว ขณะตระเตรียมคำสั่งว่าจะแจ้งโดยวิธีประกาศ ณ ที่ทำการดังกล่าว (มาตรา 72) กรณีนี้ถือ ว่าได้รับแจ้ง เมื่อพ้น 15 วันนับแต่วันประกาศ

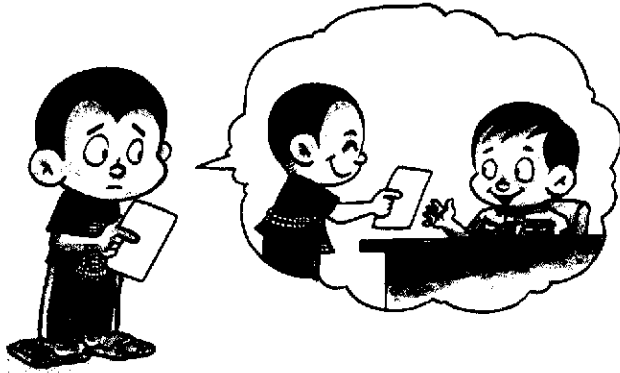
(4) ประกาศหนังสือพิมพ์ โดยกรณีเกี่ยวกับผู้รับคำสั่งเกิน 100 คน หรือกรณีที่ไม่รู้ว่าผู้รับคำสั่งเป็นใคร แต่กรณีจะมีผลเมื่อพ้น 15 วันนับแต่วันประกาศ (มาตรา 73)

คำสั่งต่างๆจะมีกำหนดเวลาให้ต้องปฏิบัติตามในเวลาที่กำหนดหรือหากจะอุทธรณ์โต้แย้งก็ต้องดำเนินการภายในกำหนดเวลาเช่นกัน ดังนั้น ควรตรวจสอบให้ดีว่าคำสั่งมีผล(ได้รับแจ้ง)เมื่อใดตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวข้างต้น

6. การอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่ง

คำสั่งต่าง ๆ จะนำไปร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ หรือฟ้องศาลในทันทีไม่ได้ แต่จะต้องอุทธรณ์โต้แย้งภายในฝ่ายปกครองให้เสร็จสิ้นก่อนหากไม่อุทธรณ์โต้แย้งภายในฝ่ายปกครองก่อนคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ หรือศาลจะไม่รับไว้พิจารณา

ทุกคำสั่งมีทบทวนให้อุทธรณ์หรือโต้แย้งได้

ในชั้นแรกที่จะได้รับคำสั่งสมควรศึกษาเหตุผลของคำสั่งและพิจารณาว่าเจ้าหน้าที่ได้พิจารณาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และใช้ดุลพินิจโดยเหมาะสมแล้วหรือไม่ (มาตรา 37) หากเหตุผลไม่ชัดเจนที่จะถือว่าเป็นเหตุผลหรือเป็นคำสั่งที่ไม่ระบุนเหตุผลก็อาจขอให้เจ้าหน้าที่แจ้งเหตุผลให้ทราบได้ หากเจ้าหน้าที่ไม่แจ้งเหตุผลก็อุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งนั้นได้ทันทีเพราะเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอื่นจะต้องถูกเพิกถอนต่อไป

วิธีการอุทธรณ์โต้แย้งจะต้องมีระบุไว้ในคำสั่งด้วย การอุทธรณ์โต้แย้งก็ต้องปฏิบัติตามวิธีการที่ระบุ คำสั่งใดไม่ระบุวิธีการอุทธรณ์โต้แย้งย่อมไม่สอดคล้องกับกฎหมาย เอกชนผู้รับคำสั่งอาจขอให้เจ้าหน้าที่แจ้งวิธีการอุทธรณ์โต้แย้งให้ทราบใหม่ได้ และระยะเวลาอุทธรณ์จะเริ่มนับตั้งแต่มีการแจ้งครั้งใหม่ แต่หากเจ้าหน้าที่ไม่ยอมแจ้งให้ทราบ อายุความอุทธรณ์โต้แย้งจะขยายไปเป็นหนึ่งปีเสมอ โดยนับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง (มาตรา 40) แต่การแจ้งวิธีการอุทธรณ์โต้แย้งนี้ไม่ใช่บังคับในกรณีเป็นขั้นตอนอุทธรณ์โต้แย้งตามหลักทั่วไป โดยการร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์หรือฟ้องคดีต่อศาล

กรณีใดไม่มีการอุทธรณ์เฉพาะตามกฎหมายก็จะมีขั้นตอนอุทธรณ์บังคับตามหลักทั่วไปของมาตรา 44 ซึ่งผู้รับคำสั่งต้องอุทธรณ์ภายใน 15 วันนับแต่ได้รับคำสั่ง การอุทธรณ์นี้ต้องทำเป็นหนังสือและต้องระบุข้อโต้แย้งไว้ด้วย และระบุรายละเอียดเท่าที่จะระบุได้ แต่ถึงจะขาดรายละเอียดไปบ้างก็มีใช้สาระสำคัญ เพราะเจ้าหน้าที่ผู้พิจารณาอุทธรณ์อาจพิจารณาทบทวนได้ทั้งหมดทุกประเด็นอยู่แล้ว แม้แต่ในประเด็นที่ไม่ได้อุทธรณ์ โดยอาจเปลี่ยนคำสั่งไปในทางใดก็ได้ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มภาระหรือลดภาระ หรือใช้ดุลพินิจแทนก็ได้ (มาตรา 46)

การพิจารณาอุทธรณ์เป็นขั้นตอนการพิจารณามีคำสั่งอย่างหนึ่ง เจ้าหน้าที่ผู้พิจารณาอุทธรณ์อาจทบทวนได้ทั้งข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และความเหมาะสมของการใช้ดุลพินิจ (มาตรา 46) ในขั้นนี้ผู้พิจารณาอุทธรณ์จึงมิได้ผูกมัดในปัญหาที่ได้พิจารณา แต่ในขั้นเจ้าหน้าที่ผู้มีคำสั่ง และอาจพิจารณาได้ใหม่ทุกประเด็นตามความเหมาะสม จะเพิ่มประเด็นใหม่ก็ได้ ในขั้นพิจารณาอุทธรณ์นี้เอกชนมีสิทธิได้ทราบกระบวนการในการพิจารณา มีสิทธิโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานและสิทธิอื่น ๆ เช่นเดียวกับหลักทั่วไปในการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ตั้งที่กล่าวมาในข้อ 4 (สิทธิของเอกชนในการพิจารณาของเจ้าหน้าที่) ข้างคั่นนั้นทุกประการ

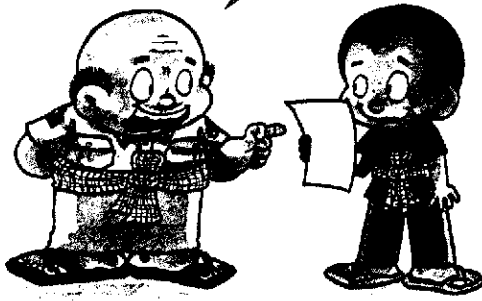
เมื่อครบขั้นตอนการอุทธรณ์ในฝ่ายปกครองแล้ว หากเอกชนคนใดยังไม่พอใจก็อาจฟ้องคดีต่อศาลหรือร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ต่อไป และเรื่องนี้จะต้องดำเนินการภายในเวลาเท่าใดและรับไว้พิจารณาได้หรือไม่ นั้น มีขอบเขตที่กว้างขวาง และหลากหลายต้องพิจารณาเป็นรายกรณีและควรปรึกษาทนายความก่อนดำเนินการ แต่การร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ณ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกานั้น โดยปกติจะต้องกระทำภายใน 90 วันนับแต่วันมีคำสั่งขั้นสุดท้ายในฝ่ายปกครอง

7. การขอให้พิจารณาใหม่

คำสั่งที่พ้นกำหนดอุทธรณ์ไปแล้วโดยไม่อาจอุทธรณ์ได้อีกนั้น เอกชนผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งอาจขอให้เยียวยาได้โดยการขอให้เจ้าหน้าที่พิจารณาใหม่ได้ในกรณีต่อไปนี้ (มาตรา 54)

หากผิดพลาดก็พิจารณาใหม่ได้

ไปขอให้เจ้าหน้าที่พิจารณาใหม่

1. มีพยานหลักฐานใหม่ อันอาจทำให้ข้อเท็จจริงที่ฟังชุดแล้วนั้นเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ
2. คู่กรณีที่แท้จริงมิได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง หรือได้เข้ามาแต่ถูกตัดโอกาส โดยไม่เป็นธรรมในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง
3. เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจทำคำสั่งในเรื่องนั้น
4. ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเปลี่ยนแปลงไปในสาระสำคัญ และการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นประโยชน์แก่คู่กรณี

การขอให้พิจารณาใหม่ได้ต้องได้ความว่า เอกชนผู้มิได้ทราบข้อเท็จจริง 4 ประการนั้นมาก่อน โดยไม่ใช้ความคิดของผู้นั้น และต้องร้องขอให้พิจารณาใหม่ภายใน 90 วันนับแต่ได้รู้เหตุดังกล่าว

การขอให้พิจารณาใหม่ถ้าเข้าเหตุดังกล่าวข้างต้นเจ้าหน้าที่จะต้องรับพิจารณาให้

8. การเพิกถอนคำสั่งโดยเจ้าหน้าที่

เจ้าหน้าที่มีหน้าที่ใช้อำนาจตามกฎหมายให้ถูกต้องและเกิดผลดี หากเกิดผลไม่ดีก็จะถูกตำหนิหรือลงโทษ แต่หากเกิดผลดีก็จะได้รับการยกย่องหรือได้ความดีความชอบ การจะคงให้มีคำสั่งเช่นนั้นต่อไปหรือไม่ ต้องเป็นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นโดยตรง ดังนั้นถ้าคำสั่งนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายเจ้าหน้าที่ก็อาจเพิกถอนคำสั่งนั้นได้เอง โดยมีหน้าที่จะต้องเพิกถอนเสียเพื่อให้การกระทำของตนถูกต้องตามกฎหมาย หรือแม้แต่คำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายถ้าคำสั่งนั้นไม่เกิดผลดีต่อประโยชน์เอกชนหรือประโยชน์สาธารณะก็สมควรเพิกถอนเสียเช่นกัน

การพิจารณาเพิกถอนคำสั่งเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้มีคำสั่งหรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ผู้นั้น

การเพิกถอนคำสั่งจะกระทำเมื่อใดก็ได้ แม้จะพ้นกำหนดอุทธรณ์หรือพ้นระยะเวลาที่จะยื่นฟ้องต่อศาลหรือการร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ไปแล้วก็ตาม เพราะเป็นเรื่องในความรับผิดชอบที่จะพิจารณาคำเนิการของเจ้าหน้าที่เอง ดังนั้นแม้ล่วงพ้นระยะเวลาต่าง ๆ ไปแล้วเอกชนผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งอาจขอให้เจ้าหน้าที่พิจารณาเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งได้เสมอโดยทางปฏิบัติ แต่เจ้าหน้าที่จะรับพิจารณาหรือไม่เป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่

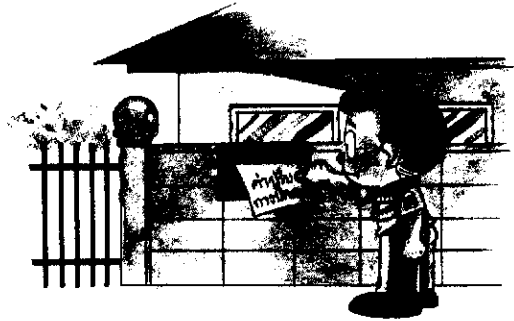
การเพิกถอนคำสั่งโดยทั่วไปจะดำเนินการอย่างไรก็ได้ แต่คำสั่งที่เป็นการให้ประโยชน์แก่เอกชน หากจะเพิกถอนก็ต้องกระทำภายใน 90 วันนับแต่เจ้าหน้าที่ได้รู้ถึงเหตุที่จะเพิกถอน เว้นแต่คำสั่งนั้นเกิดจากการฉ้อฉล การข่มขู่ หรือการให้สินบนของเอกชน (มาตรา 49)

คำสั่งที่เป็นการให้ประโยชน์นั้น หากมีการเพิกถอนจะต้องคำนึงถึงความสุจริตของเอกชนผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งนั้นด้วย โดยถ้ามีการได้ใช้ประโยชน์ไปโดยสุจริตแล้วก็จะเพิกถอนประโยชน์นั้นไม่ได้ แต่ถ้าจำเป็นต้องเพิกถอนประโยชน์ที่ได้ไป เอกชนผู้เสียหายจะมีสิทธิได้ค่าทดแทนความเสียหายนั้น แต่ต้องร้องขอภายใน 180 วันนับแต่ได้รับแจ้งถึงการเพิกถอน (มาตรา 52)

9. การบังคับให้เป็นไปตามคำสั่ง

การฝ่าฝืนคำสั่งระงับการบังคับ

คำสั่งต่าง ๆ โดยหลักการมีขึ้นเพื่อให้เกิดผลเป็นไปตามกฎหมาย ดังนั้นเมื่อมีคำสั่งเช่นใดก็จะต้องมีการบังคับให้เกิดผลตามนั้น การบังคับตามคำสั่งแยกไว้เป็น 2 ประเภท

1. คำสั่งที่เรียกให้ชำระเงิน หากฝ่าฝืนจะมีการยึดทรัพย์สินและขายทอดตลาดเอาเงินชำระหนี้ตามคำสั่ง (มาตรา 57)

2. คำสั่งที่ให้กระทำหรือละเว้นกระทำการ ซึ่งจะมีการบังคับได้ 2 วิธี

ก. เจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เจ้าหน้าที่มอบหมายเข้าดำเนินการที่สั่งให้กระทำนั้นเสียเอง และหากมีค่าใช้จ่ายใดเอกชนจะต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายและเงินเพิ่มร้อยละ 25 ต่อปี (มาตรา 58(1))

ข. กำหนดค่าปรับทางปกครอง ในอัตราไม่เกิน 20,000 บาทต่อวัน หากมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามก็จะปรับตามนั้น (มาตรา 58(2))

การให้ชำระเงินที่เป็นค่าใช้จ่ายและค่าปรับทางปกครองนั้น หากเอกชนผู้อยู่ในบังคับไม่ชำระก็จะมีการยึดทรัพย์ขายทอดตลาดต่อไป (มาตรา 61)

การกำหนดมาตรการบังคับเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งนี้ โดยตัวเองก็เป็นคำสั่งอย่างหนึ่ง จึงอาจมีการอุทธรณ์ได้แย้งได้และอยู่ในบังคับหลักการต่าง ๆ เช่นเดียวกับคำสั่งทั่วไปแต่ไม่ต้องให้ออกาสในการโต้แย้ง (มาตรา 30 วรรคสอง (5))

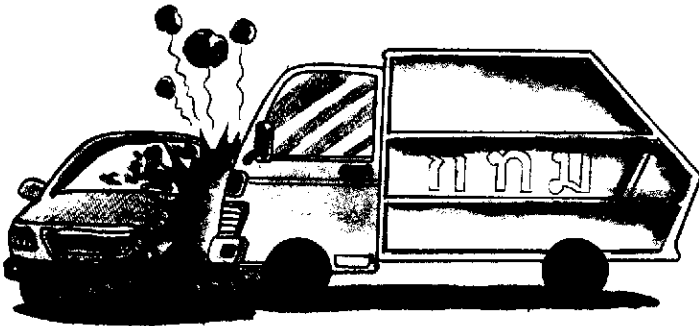
ก่อนใช้มาตรการบังคับเจ้าหน้าที่ต้องมีคำเตือนให้ปฏิบัติอีกครั้ง (มาตรา 57 และมาตรา 59) เว้นแต่เป็นกรณีเร่งด่วนเพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะ (มาตรา 58 วรรคสาม)

สิทธิประชาชนตามพระราชบัญญัติ ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

1. ความเบื้องต้น

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ในกรณีที่การกระทำละเมิดเป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของรัฐ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ก่อให้เกิดการละเมิดขึ้นอันเป็นเหตุให้ประชาชนได้รับความเสียหาย ประชาชนผู้เสียหายย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนจากหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นสังกัดได้

ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่

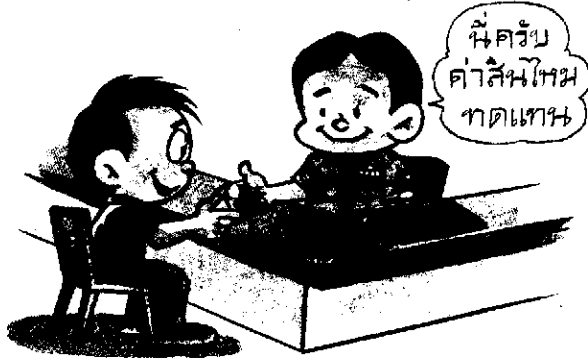

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่กระทำละเมิดต่อเอกชนเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่นี้ เอกชนอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐเจ้าสังกัดของเจ้าหน้าที่ต่อศาลได้ตามหลักทั่วไปในเรื่องละเมิด และหากเป็นเจ้าหน้าที่ไม่มีสังกัดก็อาจฟ้องกระทรวงการคลังได้ (มาตรา 5) ในกรณีไม่แน่ใจว่าความเสียหายเกิดจากเจ้าหน้าที่กระทำการในหน้าที่หรือไม่ เอกชนสมควรฟ้องหน่วยงานของรัฐในแง่เข้าใจว่าเจ้าหน้าที่กระทำการตามหน้าที่ไปก่อน เพราะมีระเบียบกำหนดหนทางแก้ไขไว้ให้ไม่ต้องฟ้องใหม่แม้ได้ความภายหลังว่าเป็นการกระทำโดยส่วนตัวก็ตาม

2. การยื่นคำร้องต่อหน่วยงานของรัฐให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ต้องให้ความเป็นธรรม เอกชนมิใช่คู่ปรับของรัฐ

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ในกรณีเจ้าหน้าที่กระทำการปฏิบัติหน้าที่กฎหมายเปิดโอกาสให้เอกชนอาจยื่นคำขอให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยไม่ต้องฟ้องศาลก็ได้

ในการยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐ (มาตรา 11) ผู้เสียหายควรให้ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเหตุละเมิดนั้น ให้มากที่สุดและละเอียดที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อความสะดวกในการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐ โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนที่ควรดำเนินการ ดังนี้

1. ชื่อและที่อยู่ของผู้เสียหายที่สามารถติดต่อไป
2. วัน เดือน ปี และเวลาที่เกิดความเสียหาย
3. ลักษณะหรือสภาพความเสียหายที่เกิดขึ้น
4. เจ้าหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือในกรณีที่ไม่ทราบตัวเจ้าหน้าที่ก็ให้ระบุข้อเท็จจริงพอที่จะให้เห็น ได้ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น เช่น ระบุว่ามีการยกร่างของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น หมายเลขทะเบียนหรือยี่ห้อและสีโดมมาชนรั้วบ้านของผู้เสียหาย เป็นต้น
5. จำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนและดอกเบี้ยที่หน่วยงานของรัฐจะต้องชดใช้
6. เอกสาร พยานหลักฐานอื่น ๆ (ถ้ามี) เช่น พยานบุคคลบันทึกประจำวันหรือหลักฐานการแจ้งความต่อสถานีตำรวจ หรือรูปถ่ายสถานที่เกิดเหตุ เป็นต้น
7. ลงลายมือชื่อของผู้เสียหายไว้ในหนังสือดังกล่าวด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชนนั้น มิใช่เป็นฝ่ายตรงข้ามกัน ที่หน่วยงานของรัฐจะหลบเลี่ยงให้ไปฟ้องคดีในศาลเท่านั้น แต่ต่อไปนี้หน่วยงานของรัฐ จะต้องพิจารณาอย่างจริงจังและให้ความเป็นธรรมอย่างเต็มที่ หากเจ้าหน้าที่เป็นฝ่ายผิด ก็ต้องยอมรับความจริง

เมื่อหน่วยงานของรัฐได้รับคำร้องของผู้เสียหายก็ต้องออกใบรับให้แก่ผู้เสียหายไว้เป็นหลักฐาน และต้องพิจารณาคำร้องนั้นให้เสร็จภายใน 180 วัน แต่ถ้าไม่สามารถพิจารณาให้เสร็จในกำหนดเวลาดังกล่าว ก็อาจขออนุญาตรัฐมนตรีเข้าสังกัด เพื่อขยายระยะเวลาออกไปได้แต่จะขยายได้อีกไม่เกิน 180 วัน

ถ้าหน่วยงานของรัฐไม่แจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เสียหายทราบภายในกำหนดเวลาที่กล่าวข้างต้น หรือไม่ยอมชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือชดใช้ให้แต่ไม่เต็มตามจำนวนที่ผู้เสียหายร้องขอและผู้เสียหายยังไม่พอใจในจำนวนค่าเสียหายที่ได้รับก็สามารถร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ได้ภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการพิจารณาของหน่วยงานของรัฐ โดยยื่นคำร้อง ณ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา หรือสำนักงานคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ภูมิภาค ที่ผู้เสียหายมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตก็ได้

อนึ่ง ในกรณีที่ผู้เสียหายพบว่าเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดนั้นไม่ได้สังกัดหน่วยงานของรัฐแห่งใดผู้เสียหายก็ยังสามารถยื่นคำร้องต่อกระทรวงการคลัง เพื่อให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ในลักษณะเดียวกับที่กล่าวมาแล้ว

การยื่นคำร้องขอให้หน่วยงานของรัฐชดใช้ค่าสินไหมทดแทนและการร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ดังกล่าวข้างต้น ผู้เสียหายไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ